

Tebliğ

Sermaye Piyasası Kurulundan:

Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında

Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ

(Seri: V, No: ...)

Madde 1 — 7/9/2000 tarihli ve 24163 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Seri: V, No: 46 sayılı “Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ”in 53 üncü maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Kuruldan türev araçların alım satımına aracılık yetki belgesi almış aracı kuruluşlar Kurulca uygun görülmesi kaydıyla **borsa dışında ve Tebliğin 52 nci maddesinde belirlenen esaslar çerçevesinde yurt dışı piyasalarda işlem gören türev araçların alım satımına aracılık faaliyetinde bulunabilirler. Borsa dışında türev araçların alım satımına aracılık faaliyetinde bulunacak aracı kurumlarda asgari unsurları aşağıda belirtilen risk yönetim sisteminin kurulmuş olması şartı aranır:**

a) Risk yönetim sürecinin aracı kurumun iç kontrol sistemi ile bütünlük arz etmesi ve risk yönetim sistemi kapsamında kullanılan risk ölçüm modelinin maruz kalınan risk tutarı ile ilgili günlük olarak üst yönetime yapılacak raporlamaya esas teşkil etmesi,

b) İşlemi yapan birimlerden bağımsız ve doğrudan üst yönetime raporlama yapan bir risk kontrol biriminin olması ve bu birimin kurumun risk yönetim sisteminin oluşturulması ve uygulanması ile sorumlu olması, günlük olarak riskler karşısında alınması gereken önlemler üzerine günlük raporlar üretmesi, risk ölçüm modelinin doğruluğunu dönemsel olarak test etmesi,

c) Aracı kurumun yönetim kurulu üyeleri ve üst yönetiminin risk kontrol sürecine aktif bir şekilde dahil olması, risk kontrol birimi tarafından üretilen raporların limitlere uygun olarak pozisyonların azaltılması yetkisine sahip bir üst düzey yönetici tarafından gözden geçirilmesi,

d) Aracı kurumun alım satım, risk kontrolü, iç kontrol ve muhasebeleştirme konusunda modelleri kullanabilecek ve işlemleri yapabilecek bilgi düzeyine sahip personel istihdam ediyor olması,

e) Risk ölçüm sisteminin genel işletimi ve gözetimi ile ilgili dahili politikalara ve kontrollere uyum konusunda belirlenmiş yazılı prosedürlerin olması,

f) Risk ölçümü konusunda kullanılan modelin geçmişe dönük doğruluk izleme kaydının tutulması,

g) Aracı kurumun sık aralıklarla stres testleri uygulaması ve bu testlerin sonucunun üst yönetim tarafından gözden geçirilerek politikalara ve limitlere yansıtılması, söz konusu testlerin, kötü piyasa koşullarında likiditenin olmaması, yoğunlaşma riski, tek yönlü piyasalar ve risk yönetim sistemi ile tespit edilemeyecek diğer risklere işaret etmesi, uygulanan şokların portföylerin niteliğini ve kötü piyasa koşullarında riskten korunma işlemi yapma ya da riski yönetme için gereken zamanı dikkate alması,

h) Risk ölçüm sisteminin iç denetim kapsamında bağımsız bir gözden geçirmeye tabi tutulması, söz konusu gözden geçirme sürecinin hem alım satım yapan birimlerin hem de risk kontrol biriminin faaliyetlerini içermesi ve yılda en az bir defa risk yönetim sisteminin genel denetiminin yapılarak rapora bağlanması,

i) İşleme konu türev araçların değerlendirilmesi için yazılı politika ve prosedürlerin oluşturulmuş olması, bu prosedürlerde değerlemenin ve piyasa bilgilerinin kaynağının, iç denetimin sıklığının, kapanış fiyatlarının zamanlamasının, değerlemelerde düzeltme yapılmasının, işlem sonrası ve ay sonu itibarıyla doğrulama süreçlerinin belirlenmesine ve bunların uygunluklarının gözden geçirilmesine katılan personel ve birimlerin açıkça tanımlanmış sorumluluklarına yer verilmesi,

j) Değerleme sürecinden sorumlu personel için açık ve işlemi gerçekleştiren personelden bağımsız raporlama hattının oluşturulmuş olması.

Aracı kuruluşların borsa dışında türev araçların alım satımına aracılık faaliyetine başlamadan önce müşterilerinden Tebliğin 1 nolu ekinde yer alan risk bildirim formunun okunup anlaşıldığına dair yazılı bir beyan almaları zorunludur.”

Madde 2 — Aynı Tebliğin 53 üncü maddesinin dördüncü fıkrası madde metninden çıkarılmıştır.

Madde 3 — Aynı Tebliğin 54 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Türev araçlara ilişkin müşterilerden gelen emirlerin doğrudan veya temsilci sıfatıyla kabul edilmesi, bu emirlerin başka kişi veya kuruluşlara yönlendirilmesi, bu amaçla işyeri açılması, sözleşme akdedilmesi, sözleşme akdedilmesine aracı olunması veya yapılan işlemlerle ilgili tahsil ya da tediyede bulunulması, **sözleşme yapmak isteyen tarafların komisyon karşılığında bir araya getirilmesi ya da düzenlenen türev araç sözleşmelerinin müşterilere pazarlanması türev araçların alım satımına aracılık olarak kabul edilir ve bu Tebliğ hükümlerine tabi olur. Tarafların beklenen satın alma, satma veya kullanım gereksinimleri ile uyumlu olarak teslim amacıyla yaptıkları mala dayalı türev araç işlemleri bu Tebliğ kapsamında değildir.**”

Madde 4 — Aynı Tebliğin 58 inci maddesinin (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“a) Mevzuatın imkan verdiği haller hariç olmak üzere, aracılık amacıyla alıp sattıkları sermaye piyasası araçlarına ilişkin veya bunlardan bağımsız olarak borçlanmayı temsil eden sermaye piyasası araçları **ve türev araçlar** dışında, kendi mali taahhütlerini içeren evrak çıkaramazlar.”

Madde 5 — Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 6 — Bu Tebliğ hükümlerini Sermaye Piyasası Kurulu yürütür.

Tezgahüstü Türev Araçlar Risk Bildirim Formu

Tezgahüstü piyasalarda türev araç alım satım işlemleri sonucunda kar elde edebileceğiniz gibi zarar riskiniz de bulunmaktadır. Bu nedenle, tezgahüstü türev araç işlemi yapmaya karar vermeden önce, bu işlemler kapsamında karşılaşılabileceğiniz riskleri anlamanız, mali durumunuzu ve kısıtlarınızı dikkate alarak karar vermeniz gerekmektedir.

Mali kuruluş nezdinde açtıracağınız hesap ve bu hesap üzerinden gerçekleştirilecek tüm tezgahüstü türev araç alım satım işlemleri Sermaye Piyasası Kurulunca çıkartılan ilgili her türlü mevzuat ve benzeri tüm idari düzenleme hükümlerine tabidir.

Tezgahüstü türev araç işlemleri, işlem tarafları arasında kendi ihtiyaçları doğrultusunda karşılıklı pazarlığa dayalı olarak gerçekleşmektedir. Bu nedenle işlem gerçekleştirilmeden önce karşı tarafının, işlemden doğan yükümlülüğünü yerine getirip getiremeyeceğine ilişkin kapasitesinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Tezgahüstü piyasa kapsamında işlemlerin netleştirilmesi ve takasına ilişkin anlaşmalar yapılabilir. Ancak, bu tür anlaşmaların varlığı taraflara işlemlerin sonuçlandırılması aşamasında herhangi bir garanti ya da koruma sağlamamaktadır.

Tezgahüstü türev araç işlemlerinde mali kuruluşlar piyasa yapıcısı gibi davranarak tarafları bir araya getirebilmekte, herhangi bir müşterinin ihtiyacına cevap verecek karşı tarafı bularak işlemlere aracılık edebilmekte ya da bir müşteri ile karşılıklı olarak kendi portföylerine yaptıkları işlemi farklı bir karşı taraf ya da müşteri ile yine kendi portföylerine ters pozisyon olarak kapatabilmektedirler. Bu şekilde piyasa yapıcısı olarak nitelendirilebilecek mali kuruluşlarla yapılan işlemlerin 3. taraflarla yapılmış olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilen işlemlerde piyasa yapıcısı mali kuruluşlara, özellikle piyasa ya da münferit işleme ilişkin teknik bilgi ve tecrübeleri dikkate alındığında, işlemlere danışmanlık eden ya da emanetçi taraf olarak bakılmamalıdır. Taraflar, hukuki ilişkilerinin tam ve açıklıkla belirlenmesine yönelik olarak, işlem kapsamına giren her türlü detay ve açıklamaya aralarındaki sözleşme metninde yer vermelidir. Bu türde işlemler gerçekleştirmeden önce hukuki konularda danışmanlık hizmeti alınması uygun olacaktır.

Tezgahüstü türev araç işlemlerinin, taraflar arasında farklı ve belirli ihtiyaçlara karşılık vermek üzere yapılandırılmış olduğundan ve işlem tarafları farklı özelliklere (faaliyet konusu, mali yapı vb.) sahip olduklarından, başlangıç anında tespit edilmesi mümkün olmayan bazı özel risk unsurlarını barındırması mümkündür. Bu kapsamda tarafların, işlem yapacakları tezgahüstü türev araç sözleşmelerinin kendi özel ihtiyaçlarına uygunluğu, barındırdıkları risk unsurları, hukuki yaptırımların uygulanabilirliği vb. konularda profesyonel yardım almaları tavsiye olunur.

Tezgahüstü türev araç işlemleri sonucunda sağlanacak getiri kadar karşılaşılması muhtemel zararın miktarı da çok yüksek tutarda olabilir. Bunun yanı sıra taraflar, işlem başlangıcında sayısal olarak ortaya konulamayan miktarlarda zarara maruz kalabilirler. Örneğin, anapara korumalı olarak yapılandırılmış bir tezgahüstü türev araç işleminde, işlem kapsamında tarafların tabi oldukları mevzuat uyarınca işlem yetkilerinin iptali sonucunda anaparanın geri ödenememesi gibi birçok farklı risk unsurunun da dikkate alınması gerekmektedir.

Tezgahüstü türev araç işlemlerinin kişisel ihtiyaçlara göre yapılandırılmış olması ve sözleşmelerin, işlemlerin sonuçlandırılması ya da diğer bir tarafa devredilmesine ilişkin içerdiği kısıtlamalar nedeniyle, herhangi bir tezgahüstü türev işleminin, işlem başlangıç fiyatından ya da herhangi bir fiyat üzerinden zarar durdurmalı emir ihtiva etse bile tasfiye edilmesi mümkün olamayabilir.

Piyasa riskine ilişkin değerlendirme yapılması tamamen bu riske maruz kalan tarafların sorumluluğu altındadır. Anlaşma hükümleri çerçevesinde, tezgahüstü türev araç işleminin vadesi içerisinde, taraflardan hiçbirinin (aracılık eden kurumlar da dahil), işlemin karşı tarafına ya da taraflarına piyasa ve fiyat hareketleri hakkında bilgi verme zorunluluğu bulunmamaktadır.

Tezgahüstü piyasa türev araç işlemleri kapsamında, aracı kuruluş çalışanlarının hatalı işlemlerini de kapsayacak şekilde, tazminat garantisi veren zorunlu sigorta anlaşmaları bulunmamaktadır. Tezgahüstü türev araç işlemlerini düşük miktarda özkaynak ile gerçekleştirmek mümkündür. Bununla birlikte, tezgahüstü türev araçların sahip olduğu kaldıraç oranları dikkate alındığında, belirli şartlar altında (olumsuz piyasa gelişmeleri, karşı taraf ödeyememe riski vb.) alınan teminatlar dahi işlemin sonuçlandırılması için gerekli olan parasal tutarı kısmen karşılayabilecek seviyede olmayabilir.

Elektronik işlem platformlarında gerçekleştirilecek tezgahüstü türev araç işlemleri kapsamında bilgi işlem altyapısında yaşanması muhtemel olumsuzluklardan kaynaklanan farklı risklere maruz kalınması mümkündür.

Uyarı:

İşlem yapmaya başlamadan önce çalışmayı düşündüğünüz kuruluşun “Tezgahüstü Piyasalarda Türev Araçların Alım Satımına Aracılık İzni” olup olmadığını kontrol ediniz. Bu konuda izin almış banka ve sermaye piyasası aracı kurumlarını www.spk.gov.tr veya www.tspakb.org.tr web sitelerinden öğrenebilirsiniz.

Tezgahüstü piyasa türev araçlar risk bildirim formu, yatırımcıları genel olarak mevcut riskler hakkında bilgilendirmeyi amaçlamakta olup, farklı ihtiyaçlara göre değişik şekillerde yapılandırılabilen bu tür türev araç sözleşmelerinin alım-satımından ve uygulamadan kaynaklanabilecek tüm riskleri kapsamayabilir. Dolayısıyla bu tip yatırımlarda bulunmadan önce gerekli araştırmanın yapılması ve profesyonel yardım alınması tavsiye olunur.